

ПОДОРОЖ З КОЗАКОМ МАМАЄМ

Микола Жулинський
доктор філол. наук,
професор,
академік НАН України,
директор
Інституту літератури
ім. Т.Г. Шевченка
НАН України, м. Київ

Сьогодні Козак Мамай, приторочивши кобзу до сідла свого бойового коня, рушив на захист України. А перед тим сидів він під Деревом українського роду і прислухався до вічного шуму його крони. Все в ній злилося: наші звичаї й поразки, пошуки нового шляху й блукання манівцями історії.

Хто долучався до відтворення образу Козака Мамає, став просвітленим художником. Бо відтворювати образ сакрального воїна-захисника, мудреця-філософа може тільки людина, чиє світосприйняття входить в обшир української міфології, в сонячний вир неповторних метафоричних образів, в сузір'я того космосу, під яким творилась історія нашого народу.

До таких художників належить і **Орест Скоп**. У 1980-і роки він довідався про страшну трагедію, яка сталася на околиці селища Козача Лопань неподалік Харкова.

Там, у грудні 1934 року, спеціальний загін НКВС, виконуючи наказ **Сталіна** і його сатрапів, розстріляв 337 українських кобзарів і лірників разом з хлопчиками-поводирями. І тоді на початку 1990-х років Орест Скоп вирішив намалювати 300 картин про Козака Мамає і присвятити страченим кобзарям. «У мене виникла ідея, що я мушу на кожну страчену душу кобзаря намалювати одного Мамає», – повідав в одному з інтерв'ю художник. Тож образ козака Мамає як першого кобзаря України став центральним у художньому альбомі Ореста Скопа, виданому в 2022 року.

Саме в цьому році Росія (вкотре!) вторглась в Україну, розпочавши криваву війну на знищення нашої держави. В духовну боротьбу з рашистами вступили і численні картини Ореста Скопа із зображенням Козака Мамає. Сьогодні ці зображення відомі на

всіх континентах. Скрізь лунає голос мамаєвої бандурки, а його вірний кінь перелітає із своїм знаменитим вершником від країни до країни. Міфічний козак закликає людей доброї волі стати разом з лицарями України на захист свободи і демократії.

Козаки Мамає Ореста Скопа подорожують виставковими залами світу.

1997 року під час візиту до Львова першої леді США **Гіларі Клінтон** художник подарував їй картину «Козак Мамай». Український козак помандрував до Білого дому. У 2000 році на запрошення директора Української редакції *Радіо Свобода* **Романа Купчинського** (1944–2010) виставка картин «Козаків Мамаїв» вперше відкрилась у Празі. Картини цього циклу були представлені також на виставці в Українському інституті модерного мистецтва в Чикаго (2000 р.). 2016 року велику увагу відвідувачів привернула виставка «Козаків Мамаїв» Ореста Скопа, яка відкрилась у стінах Українського музею в Нью-Йорку, а одна з картин збагатилась збірку музею.

Багато видатних представників культури й мистецтва захоплювались цим творчим імпульсом – образом Козака Мамає, засвоюючи духовні скарби споконвічних народних традицій.

Символічний образ Козака Мамає, який на одній із картин чаркує з черепом, наче став провісником страшного нашествия в Україну. Сьогодні наші воїни-козаки справді чаркуються із смертю, бо за їхньою спиною – Україна. І довелося Козаку Мамає знову відкласти бандуру й перо і взятись за шаблю, відстоюючи наш чин, мову й віру.

Завдяки Оресту Скопу сюжет Козака Мамає став своєрідною візитною карткою українського народного мистецтва. Віддаючи шану старовинній художній концепції, український художник збагатив образ Мамає новим символізмом. Його Мамай – це не просто еволюція усталеного іконографічного стилю, а чутлива інтерпретація теми, данина новітньому часу з його сучасними викликами. Зображення вітряка й піщого годинника викликають асоціацію з іншим сакральним образом – лицарем честі Дон Кіхотом, який теж умів поєднувати образне слово з лицарським обладунком. Ці два образи мають внутрішню духовну комунікацію, оскільки уособлюють глибинне національне єство двох народів. Два одвічних мандрівники шукають істину, припадають до джерел рідної культури і традицій. Кожен їхній крок суголосний з поступом вічності.

Цей духовний зв'язок глибоко відчуває Орест Скоп і підтвердженням цього є композиція, створена ним для каплиці комплексу «Козацька Слобода» у селі Раковець, що на Львівщині. Художник дотримується основних засад, притаманних композиціям так званих «козацьких Покров», де серед святих традиційно присутні представники легендарної козацької старшини та відомі в Україні історичні особи.

Заслужене визнання одержала картина Ореста Скопа, присвячена останньому отаману Запорізької Січі **Петру Калнишевському**. Для вивершення такого образу художник використав узагальнену схему, типову для українських ікон.

Символічним і сакральним змістом наповнений його триптих «Сини України». І сам художник Орест Скоп – гідний син України, дбайливий збирач і доглядач її духовних скарбів. Його подорож з «Козаком Мамаєм» триває. ■